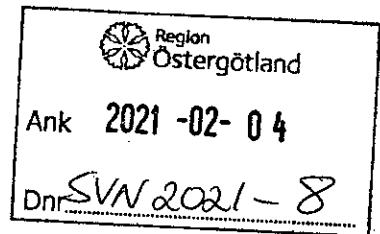

2021-01-27

REVISIONSSKRIVELSE

Regionfullmäktige

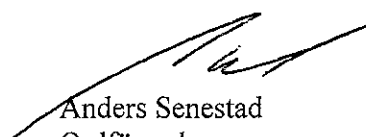
För beaktande till
Regionstyrelsen
Hälso- och sjukvårdsnämnden
Regionutvecklingsnämnden

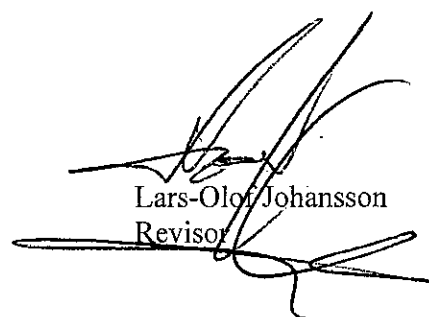
För kännedom till
Trafik- och samhällsplaneringsnämnden
Patientnämnden
Samverkansnämnden för sydöstra
sjukvårdsregionen
samt i övrigt enligt bifogad sändlista

GRANSKNING AV INSATSER FÖR ATT FÖREBYGGA OCH MINSKA OHÄLSA

Regionens revisorer har gett PwC i uppdrag att granska insatser för att förebygga och minska ohälsa. Revisorerna har beslutat att ställa sig bakom PwC:s revisionsrapport och vill särskilt lyfta fram följande:

- Den samlade revisionella bedömningen är att regionens förebyggande insatser inom det hälsofrämjande området inte är helt ändamålsenliga.
- Det finns övergripande mål och strategier vilka ger en styrning och inriktning för arbetet men de behöver brytas ner, konkretiseras och realiseras på verksamhetsnivå. Uppföljningar bedöms ske men pandemin har påverkat frekvensen negativt.
- Mål gällande tillfrågan om levnadsvanor och hälsosamtal är inte uppfyllda.
- Det finns till viss del styrning och uppföljning utifrån regionutvecklingsnämndens uppdrag. Nämnden har ett uttalat uppdrag men brister finns i tydlighet och mandat i folkhälsouppdraget.

Anders Senestad
Ordförande

Lars-Olof Johansson
Revisor

Granskning av insatser för att förebygga och minska ohälsa

Region Östergötland

Januari 2021

Projektledare Cecilia Claudelin, revisionskonsult

Projektmedarbetare Karin Jäderbrink, certifierad kommunal revisor

Innehållsförteckning

Sammanfattande bedömning	3
Inledning	4
lakttagelser och bedömningar	7
Har regionens övergripande målsättningar avseende hälsofrämjande och förebyggande insatser uppfyllts?	7
Genomförs förebyggande insatser i enlighet med HSN:s antagna överenskommelser med primärvårdens leverantörer?	9
Sker en tillräcklig styrning och uppföljning utifrån målen inom det hälsofrämjande området?	11
Har regionutvecklingsnämnden en tillräcklig styrning och uppföljning utifrån uppdraget inom folkhälsoområdet?	14

Sammanfattande bedömning

PwC har på uppdrag av Region Östergötlands revisorer genomfört en granskning av regionens insatser för att förebygga och minska ohälsa. Revisionsobjekt är regionstyrelsen, hälso- och sjukvårdsnämnden och regionutvecklingsnämnden. Granskningen ingår i revisionsplanen för år 2020.

Utifrån genomförd granskning är vår revisionella bedömning att regionens förebyggande insatser inom det hälsofrämjande området **inte** är helt ändamålsenlig. Bedömningen som ligger till grund för ovanstående framgår nedan för respektive revisionsfråga.

Revisionsfråga	Bedömning	
Har regionens övergripande målsättningar avseende hälsofrämjande och förebyggande insatser uppfyllts?	Regionens övergripande målsättningar avseende hälsofrämjande och förebyggande insatser har inte uppfyllts. I och med pandemin har förebyggande aktiviteter pausats vilket bedöms påverka resultaten negativt vid årets slut.	
Genomförs förebyggande insatser i enlighet med HSN:s antagna överenskommelser med primärvårdens leverantörer?	Vi bedömer att det delvis genomförs förebyggande insatser i enlighet med HSN:s antagna överenskommelser med primärvårdens leverantörer. Resursbrist och påverkan från pandemin bedöms ha negativ inverkan på förekomsten av hälsosamtal och andra förebyggande åtgärder.	
Sker en tillräcklig styrning och uppföljning utifrån målen inom det hälsofrämjande området?	Vi bedömer att det till viss del finns en tillräcklig styrning och uppföljning utifrån målen inom det hälsofrämjande området. Det finns övergripande mål och strategier vilka ger en styrning och inriktning för arbetet men de behöver brytas ner, konkretiseras och realiseras på verksamhetsnivå. Uppföljningar bedöms ske men pandemin har påverkat frekvensen negativt.	
Har regionutvecklingsnämnden en tillräcklig styrning och uppföljning utifrån uppdraget inom folkhälsoområdet?	Vi bedömer att regionutvecklingsnämnden till viss del har en tillräcklig styrning och uppföljning utifrån uppdraget. Nämnden har ett uttalat uppdrag men brister finns i tydlighet och mandat. Nämnden och dess beredning för folkhälsa har under året genomfört vissa av aktiviteterna utifrån aktivitetsplan. Planen har följts upp och övrig uppföljning av folkhälsouppdraget sker i ordinarie uppföljningsprocess.	

Inledning

Bakgrund

Ohälsosamma levnadsvanor är vanliga bland Sveriges befolkning. Enligt Socialstyrelsen lever hälften av alla kvinnor och två tredjedelar av alla män med minst en ohälsosam levnadsvana. De stora riskfaktorerna bakom flera folksjukdomar är tobaksbruk, riskbruk av alkohol, ohälsosamma matvanor eller otillräcklig fysisk aktivitet. Hjärt-kärlsjukdom, cancer eller typ 2-diabetes är vanliga bland dessa folksjukdomar och det är viktigt att hälso- och sjukvården erbjuder effektiva åtgärder för att förebygga dem. Dessa sjukdomar går i stor utsträckning att förebygga.

De nationella riktlinjerna kring sjukdomsförebyggande metoder som Socialstyrelsen tagit fram ska stödja människors förändring av sina levnadsvanor. Region Östergötland har som mål att öka hälsosamtalen på vårdcentralerna som har en viktig roll i det förebyggande arbetet. Hälsosamtalen infördes redan under 2012. Region Östergötland strävar efter att stödja individens förmåga att ta kontroll över sin egen hälsa och förbättra den med hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande förhållningssätt i hälso- och sjukvårdens och tandvårdens möten. Region Östergötland erbjuder befolkningen hälsokontroller i form av gynekologiska cellprovskontroller, mammografi och aortascreening. Vården behöver dock ytterligare utveckla sina förebyggande insatser och erbjuda stöd till hälsosammare levnadsvanor för att nå de positiva hälsoeffekterna.

Det förebyggande arbetet är en investering av tid och resurser för att förebygga ohälsa på sikt. Detta är en omställning hälso- och sjukvården behöver göra på fler områden.

En avsiktsförklaring finns sedan tidigare mellan Östergötlands kommuner och Region Östergötland "Deklaration om folkhälsa i Östergötland". Det finns även en antagen strategi gällande "Sätt Östergötland i rörelse" där målbilder finns bland annat gällande omsorg samt hälso- och sjukvård. Regionutvecklingsnämnden och dess beredning för folkhälsa har enligt verksamhetsplanen för 2020 ansvar för att driva, utveckla och samordna regionens folkhälsoarbete.

Revisorerna har mot bakgrund av ovanstående och utifrån väsentlighet och risk beslutat att granska insatserna för att förebygga och minska ohälsa. Granskningen ingår i revisionsplanen för 2020.

Syfte och revisionsfrågor

Granskningens syfte är att bedöma om regionens förebyggande insatser inom det hälsofrämjande området är ändamålsenliga.

I granskningen ska följande revisionsfrågor besvaras:

- Har regionens övergripande målsättningar avseende hälsofrämjande och förebyggande insatser uppfyllts?
- Genomförs förebyggande insatser i enlighet med HSN:s antagna överenskommelser med primärvårdens leverantörer?

- Sker en tillräcklig styrning och uppföljning utifrån målen inom det hälsofrämjande området?
- Har regionutvecklingsnämnden en tillräcklig styrning och uppföljning utifrån uppdraget inom folkhälsoområdet?

Revisionskriterier

- Socialstyrelsens nationella riktlinjerna kring sjukdomsförebyggande metoder
- Hälso- och sjukvårdslagen 2017:30
- Strategiska planer, verksamhetsplaner och årsredovisningar 2017-2019 samt delårsrapporter 2017-2020
- Regelbok för auktorisation - Vårdval Primärvård 2019 och 2020
- Hälso- och sjukvårdens generella villkor
- Överenskommelsen om uppdrag 2019/2020 mellan Hälso- och sjukvårdsnämnden och primärvårdscentrum/produktionsenheten för Hälso- och sjukvård
- Strategin Sätt Östergötland i rörelse
- Övriga aktuella styrande interna dokument och riktlinjer inom regionen

Avgränsning

Granskningen har avgränsats till ovanstående revisionsfrågor och granskningsobjekt har varit hälso- och sjukvårdsnämnden, regionutvecklingsnämnden samt regionstyrelsen.

Granskningen har avgränsats till insatser mot tobaksbruk, riskbruk av alkohol, otillräcklig fysisk aktivitet och ohälsosamma matvanor då dessa bidrar mest till den samlade sjukdomsördan. Vidare har granskningen avgränsats till primärvårdens arbete, folkhälsoarbetet inom regionen där "Sätt Östergötland i Rörelse" och målområdet omsorg samt hälso- och sjukvård ingår.

Metod

Genomgång har genomförts av regionens organisation, riktlinjer, överenskommelser och relevanta dokument för styrning och uppföljning av de förebyggande insatserna inom det hälsofrämjande området. Vidare har genomgång skett av dokument och tillgänglig statistik samt målluppfyllelse för 2017-2020. Utifrån en inledande genomgång av tillgänglig statistik samt socioekonomisk kartläggning från regionen har ett urval av sex vårdcentraler gjorts för intervjuer.

- Vårdcentralen Borensberg
- Vårdcentralen Valdemarsvik
- Vårdcentralen Ödeshög
- Caphio Vårdcentral Berga (privat utförare)
- Vårdcentralen Mirum (privat utförare)
- Vårdcentralen Cityhälsan Norr

Intervjuer har genomförts med företrädare för regionledningskontoret samt primärvårdscentrum inklusive verksamhetscheferna på de utvalda vårdcentralerna. Vidare har intervju genomförts med presidiet för regionutvecklingsnämndens beredning för folkhälsa. Sammanlagt har 11 intervjuer genomförts.

Två förtroendevalda revisorer, Bror-Tommy Sturk och Lars Olof Johansson, har följt granskningen.

Ett utkast till revisionsrapport har översänts till de intervjuade för sakavstämning.

Iakttagelser och bedömningar

Har regionens övergripande målsättningar avseende hälsofrämjande och förebyggande insatser uppfyllts?

Iakttagelser

Hälso- och sjukvårdsnämnden har beslutat om tre strategiska mål som har bäring på förebyggande insatser och att minska ohälsa: *Goda livsvillkor och jämlik hälsa, Trygg och nära hälso- och sjukvård och Jämlika och hälsofrämjande insatser.*

Framgångsfaktorer och nyckelindikatorer finns framtagna för hur dessa ska mätas.

Av hälso- och sjukvårdsnämndens årsredovisning 2019 framgår att måluppfyllelsen bedöms vara delvis tillfredsställande angående tillfrågan om levnadsvanor samt hälsosamtal. Vidare framkommer det en liten skillnad avseende tillfrågan om levnadsvanor mellan kvinnor och män. Flest frågor ställdes angående tobak och minst om kostvanor. Enligt den nationella patientenkäten tillfrågades fler om levnadsvanor än vad som registrerats i regionens journalsystem Cosmic.

Regionutvecklingsnämnden och styrelsen har i strategiskt mål för goda livsvillkor och jämlik hälsa en framgångsfaktor som innehåller arbete för strukturer och samverkan med relevanta aktörer. Nämndens och styrelsens bedömning i delårsrapporten per sista augusti 2020 är att målet delvis uppnås.

Strategiskt mål: En hälso- och sjukvård där hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser naturligt ingår					
Nyckelindikator	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Utfall Aug 2020	Mål 2019-2020
Andel unika patienter som har besökt vården som tillfrågats om levnadsvanor under den senaste tolvmånadersperioden -tobak -alkohol -fysisk aktivitet -kost	tobak: 4,3 % alkohol: 2,1 % fysisk aktivitet: 2,2 % kost: 1,3 %	tobak: 4,7 % alkohol: 2,3 % fysisk aktivitet: 2,4 % kost: 1,5 %	tobak: 6,2 % alkohol: 3,4 % fysisk aktivitet: 3,2 % kost: 2,2 %	tobak: 4,4 % alkohol: 2,0 % fysisk aktivitet: 2,6 % kost: 4,6 %	≥ 10 % per levnadsvana

Källa: Hälso- och sjukvårdsnämndens årsredovisning 2019 och delårsrapport 08 2020

Strategiskt mål: En hälso- och sjukvård där hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser naturligt ingår				
Nyckelindikator	Utfall 2017	Utfall och mål 2018	Utfall och mål 2019	Mål 2020
Andel invånare som har genomgått hälsosamtal i åldersgrupperna - 40 år - 50 år - 60 år - 70 år	Andel som fått erbjudande: Utfall: 26,8 % Kvinnor: 26,2 % Män: 27,4 %	Andel som fått erbjudande: Mål \geq 50 % Utfall: 32 % Kvinnor: 32 % Män: 32 %	Andel som fått erbjudande: Mål \geq 50 % Utfall: 35 % Kvinnor: 35,5 % Män: 34,5 %	Andel som fått erbjudande: \geq 50 %
	Andel som genomgått Utfall: 37,4 % Kvinnor: 41,3 % Män: 33,8 %	Andel som genomgått Mål \geq 25 % Utfall: 36 % Kvinnor: 41 % Män: 33 %	Andel som genomgått Mål \geq 25 % Utfall: 39,4 % Kvinnor: 43,9 % Män: 34,8 %	Andel som genomgått av de som fått erbjudande: \geq 40 %

Källa: Hälso- och sjukvårdsnämndens årsredovisning 2019 samt uppdaterad slutgiltig statistik för 2017-2019 från folkhälso- och statistikenheten.

Som framgår i tabellen ovan noteras en förbättring mellan åren men avvikelser från uppsatta indikatorer. För 2020 bedöms det av intervjuade finnas stor risk för att innevarande mål ej kommer att uppfyllas med anledning av pandemin. Preliminära siffror för 2020 från folkhälso- och statistikenheten visar att Andel som fått erbjudande om hälsosamtal var 18,9 procent samt andel som genomgått var 28,3 procent.

I samband med pandemin aktiverades den 11 mars Regional särskild sjukvårdsledning (RSSL) med befogenhet att prioritera insatser och samordna verksamheter som framgår i regionens beredskapsplan. RSSL aktiverades återigen under hösten, den 30 oktober. I och med att RSSL aktiverades genomfördes omprioriteringar av Primärvårdscentrum i samråd med RSSL. Hälso- och sjukvårdsdirektören blev enligt uppgift informerad, likaså verksamhetscheferna på vårdcentralerna. De intervjuade på vårdcentralerna anger att de fick muntlig information om att omprioritering skulle ske. Exempelvis anges att omställningsarbetet lett till att hälsosamtal fått lägre prioritet och pausades under våren 2020 men återupptogs under september och oktober månad. Av intervjuer framkommer att trots pausade aktiviteter behöver det förebyggande arbetet intensifieras. De intervjuade anger också att folkhälsan kommer att påverkas i stort om inte hälsosamtal genomförs men även att den enskilda vårdcentralen mister ersättning till följd av ej genomförda hälsosamtal.

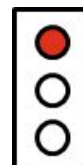
I ett globalt perspektiv anses folkhälsan i Sverige god, men inte jämnt fördelad bland befolkningen. Folkhälsomyndigheten lyfter att Covid-19-pandemin riskerar att ha negativ inverkan på levnadsvanor och därmed på folkhälsan¹. Region Östergötland redovisar i

¹ Covid-19-pandemins tänkbara konsekvenser på folkhälsan, Folkhälsomyndigheten publicerat 24 juni 2020

2020 års delårsrapporter 05/06 samt 08 kommande utmaningar och pandemins effekter på folkhälsan. Regionen redovisade i årsredovisningen 2019 att det förebyggande och hälsofrämjande arbetet behöver intensifieras genom breddad samverkan med andra offentliga verksamheter och aktörer. Detta anges krävas för att klara den demografiska utvecklingen men även för en jämlik hälsa. Tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) deltar Region Östergötland i en konsekvensanalys kring effekterna av pandemin.

Bedömning

Vi bedömer att regionens övergripande målsättningar avseende hälsofrämjande och förebyggande insatser inte har uppfyllts. Bedömningen grundar sig på redovisad måluppfyllelse samt det som framkommit i intervjuer. Måluppfyllelsen har förbättrats inom vissa områden över tid men uppfylls ändock inte till fullo. I och med pandemin har förebyggande aktiviteter pausats vilket bedöms påverka resultaten negativt.

Genomförs förebyggande insatser i enlighet med HSN:s antagna överenskommelser med primärvårdens leverantörer?

lakttagelser

Det hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet har en central roll i primärvårdens uppdrag. I regelboken "Vårdval Primärvård i Östergötland" beskrivs att Leverantören **ska** ansvara för generella insatser inom folkhälsoarbetet i samverkan med andra aktörer inom vårdcentralens närområde och vidare **ska** arbeta långsiktigt och systematiskt för att uppnå en hälsofrämjande primärvård. Vidare framgår det i regionens skrift "Hälso- och sjukvårdens generella villkor" samt i regelboken att insatserna för förebyggande arbete innebär att förebyggande och behandlande insatser ska integreras. Fokuset ska vara på tidiga insatser och speciellt mot levnadsvanor med tobaksbruk, riskbruk av alkohol, otillräcklig fysisk aktivitet och ohälsosamma matvanor.

I överenskommelsen om uppdrag 2020 mellan hälso- och sjukvårdsnämnden och produktionsenheten för Hälso- och sjukvård framgår att leverantörens verksamhetsplan ska innehålla nyckelindikatorer som har bäring på överenskommelsen, särskilda utvecklingsområden samt vad leverantören prioriterar som utvecklings- /fokusområden 2020. I hälso- och sjukvårdsnämndens verksamhetsplan 2020 framgår gällande framgångsfaktorn *Trygg och medskapande vård efter behov* att det i de överenskommelser nämnden har med vårdverksamheterna ingår särskilda utvecklingsområden. Ett av utvecklingsområdena för 2020 är insatser kring hälsa och levnadsvanor. De intervjuade framhåller att de under 2020 inte arbetat med något specifikt utvecklingsområde men påpekar att de kontinuerligt arbetar med insatser kring hälsa och levnadsvanor i dagliga arbetet.

I primärvårdscentrums verksamhetsplan för 2019 och 2020 återfinns nyckelindikatorerna avseende andel som tillfrågats om levnadsvanor samt hälsosamtal. I aktivitetsplaner för 2019 och 2020 framgår aktiviteter för att nå målen likaså finns majoriteten av de vårdcentraler som ingått i granskningen. De intervjuade framhåller att det inte är tvingande att skriva en verksamhetsplan men att de numera ska upprätta en aktivitetsplan där det beskrivs hur de ska gå tillväga för att uppnå mål. Privata aktörer

sätter upp sina egna mål eller följer regionens övergripande mål men deras statistik redovisas inte i regionens årsredovisning.

Nyckelindikatorn "Andel vårdcentraler som genomför riktade insatser i det geografiska närområdet för att förbättra hälsan i området" som är ny för 2020 återfinns inte i primärvårdscentrums verksamhetsplan eller i vårdcentralernas verksamhetsplaner som ingår i granskningen. En av vårdcentralerna i urvalet har anställt en folkhälsoutvecklare i samverkan med kommunen som aktivt ska arbeta med att göra en översyn gällande levnadsvanor inom kommunen. I arbetet ingår översyn av hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser. En annan vårdcentral har som mål att utöka samverkan med kommunen i det hälsofrämjande arbetet. Intervjuade på ledningsnivå anger att samverkansmålet kan vara lättare att nå för glesbygdsvårdcentraler än i större städer. De intervjuade framhåller att strategin "Sätt Östergötland i rörelse" utgör stöd till verksamhetschefer. Stöd kan också ges av Folkhälso- och statistikenheten.

Regelboken belyser vikten av att hälsosamtal för 40, 50, 60 och 70-åringar samt personer med identifierat behov behöver öka i omfattning. 2020 medverkade 36 av 43 vårdcentraler i genomförandet av hälsosamtal som infördes redan 2012. Utfallet 2019 för regionens vårdcentraler i granskningen redovisar avvikelser mot mål och är enligt följande;

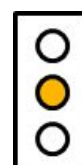
- Cityhälsan Norr 1,30% alkohol, 0,4% fysisk aktivitet, 0,20% kost, 2,10% tobak
- Valdemarsvik 5,5 % alkohol, 3,9% fysisk aktivitet, 2,4 % kost, 6,6 % tobak
- Borensberg 1,3 % alkohol, 0,9 % fysisk aktivitet, 0,9 % kost, 1,5 % tobak
- Ödeshög 0,80 % alkohol, 0,9 % fysisk aktivitet, 0,1 % kost, 2,5 % tobak

Det är planerat ett breddinförande hos samtliga vårdcentraler till 2022 för hälsosamtal. Folkhälso- och statistikenheten arbetar med det strategiska arbetet kring folkhälsan och stöttar Primärvårdscentrum i planeringsarbetet kring breddinförandet av hälsosamtal. I aktivitetsplanerna tar fyra av sex vårdcentraler upp lokala aktiviteter för just hälsosamtal. Dock framkommer det inte vilka åtgärder som krävs för att erbjuda detta. Av intervjuer följer att hälsosamtalen är sårbara avseende genomförande då kvalificerade resurser saknas eller inte är tillräckliga. Pandemin har också resulterat i många uteblivna besök. I intervjuerna redovisas att patienter tillfrågas om levnadsvanor men att registreringen brister i Cosmic, vilket ses som problematiskt och påverkar måluppfyllelsen. Intervjuer med högsta ledningen framhåller dock att registrering av hälsobladet inte kan bortprioriteras samt att det finns ett fortsatt behov av utvecklingsarbete.

Vidare framgår i regelboken vårdval Primärvård att leverantören ska medverka till att utforma en länsövergripande handlingsplan för breddinförandet av hälsosamtal. Av intervjuer framkommer att ingen verksamhetschef blivit tillfrågad avseende upprättande av handlingsplan. Dock framkommer det att det pågår ett arbete på ledningsnivå.

Bedömning

Vi bedömer att det delvis genomförs förebyggande insatser i enlighet med HSN:s antagna överenskommelser med primärvårdens leverantörer.

Bedömningen grundar sig på att hälsosamtal samt tillfrågan om levnadsvanor inte alltid genomförs i enlighet med målen. Resursbrist och påverkan från pandemin bedöms ha negativ inverkan på förekomsten av hälsosamtal och andra förebyggande åtgärder. Vårdpersonal frågar patienter om levnadsvanor men det bedöms finnas brister i den systemmässiga dokumentationen vilket anges leda till sämre utfall.

Sker en tillräcklig styrning och uppföljning utifrån målen inom det hälsofrämjande området?

Iakttagelser

Styrning

Som tidigare nämnts finns uppsatta mål, strategier och överenskommelser som har bäring på de förebyggande insatserna inom Region Östergötland. Hälso- och sjukvårdsnämnden har satt upp strategiska mål och primärvårdscentrum och vårdcentralerna har sedan delvis brutit ner målen i sin verksamhetsplan/aktivitetsplan. Regionutvecklingsnämnd och styrelse har i sina verksamhetsplaner för 2020 framgångsfaktorer gällande det strategiska målet "Goda livsvillkor och jämlik hälsa".

De i granskningen utvalda vårdcentralerna arbetar på olika sätt med målen för det förebyggande arbetet. Vissa kliniker har konkretiserat dessa mål samt satt upp ytterligare övergripande mål i sin egna verksamhetsplan. Andra arbetar utifrån primärvårdscentrums verksamhetsplan och gör inga ytterligare tillägg.

Regelboken för vårdval primärvård har tydliga uppsatta mål. Vid intervjuer framkommer att målen är konkreta men det upplevs finnas en avsaknad om mål för medicinska resultat.

Vissa intervjuade är kritiska till att nya satsningar inte tilldelas tillräckliga resurser. I intervjuer lyfts bland annat tids- och personalbrist som hämmande faktorer för att genomföra aktiviteter inom det hälsofrämjande området. Vidare uppges att det saknas samverkan med kommun och samhällsaktörer.

Sedan omorganisationen 1 januari 2020 upplevs det finnas vissa otydligheter i ansvar och roller vilket gett otydligheter i styrningen. Primärvårdsstaben upplever att det funnits brist på stabsresurser tidigare men att läget nu är något förbättrat. Mer dialog i förändringsarbetet föreslås av de intervjuade.

Uppföljning

I överenskommelsen om uppdrag 2019/2020 mellan Hälso- och sjukvårdsnämnden och primärvårdscentrum/produktionsenheten för Hälso- och sjukvård illustreras uppföljningsplanen enligt bilden nedan.

Baserat på verksamhetsplan ska leverantören redovisa utvecklingen av sin verksamhet i delårsrapporterna 04, 08 samt i årsredovisning vilket har skett för exempelvis levnadsvanor. Vidare redovisas av intervjuade att överenskommelserna följts upp via tematiska uppföljningsdialoger.

I "Vårdval primärvård i Östergötland" beskrivs uppföljningen bestå av löpande uppföljning och händelseorsakad uppföljning. Den löpande uppföljningen är dialogbaserad och utvecklingsorienterad. Den händelseorsakade uppföljningen initieras om frågeställningar uppkommer i den löpande uppföljningen eller om avvikelser kommer till beställarens kännedom. Utöver beställarens uppföljning ansvarar Primärvårdscentrum för att leda samverkan mellan vårdcentralerna samt utveckla och förbättra deras arbete. Primärvårdscentrum ska årligen följa upp leverantören i en samverkansdialog. En uppföljning är också den årliga auktorisationsuppföljningen mellan Beställare och Leverantör.

I intervjuerna framkommer att uppföljning sker regelbundet under året och oftast är dialogbaserad. I och med pandemin har dock frekvensen av uppföljningen påverkats och 2020 års dialoguppföljning har skett digitalt. Vidare följer att högsta ledningen har haft veckovisa avstämningar med vårdcentralerna i samband med coronapandemin där aktuella områden diskuterats.

Ytterligare en uppföljning som sker är ersättningen för vårdtjänster. Det utgår en ersättning (en summa per listad) för att främja hälsa och utveckling. Vårdcentralerna ska årligen redovisa sina genomförda utvecklingsarbeten och om de inte kan redovisa dem blir de återbetalningsskyldiga. Vidare ger regionen en rörlig ersättning per genomförd hälsosamtal.

I genomförd uppföljning och rapport från 2019 "Har hälsan blivit bättre? – En analys av hälsoläget och dess utveckling i Östergötland" beskrivs att hälsan har generellt blivit bättre men inte för alla.

Sätt Östergötland i Rörelse

Arbetet med att arbeta fram en regional strategi för fysisk aktivitet kom efter beslut i hälso- och sjukvårdsnämnden hösten 2015. Strategin fick namnet Sätt Östergötland i rörelse.nu och antogs av hälso- och sjukvårdsnämnden i februari 2017. Fokus ligger på fyra områden, bland annat omsorg samt hälso- och sjukvård. Målbilden för strategin och området Omsorg samt hälso- och sjukvård är: *En personcentrerad hälsofrämjande hälso- och sjukvård och omsorg som aktivt och långsiktigt främjar fysisk aktivitet och minskat stillasittande. Det sker i möten där individen är delaktig, utifrån sina egna förutsättningar, med hänsyn till behov i såväl hälsofrämjande som för prevention, behandling och rehabilitering.*

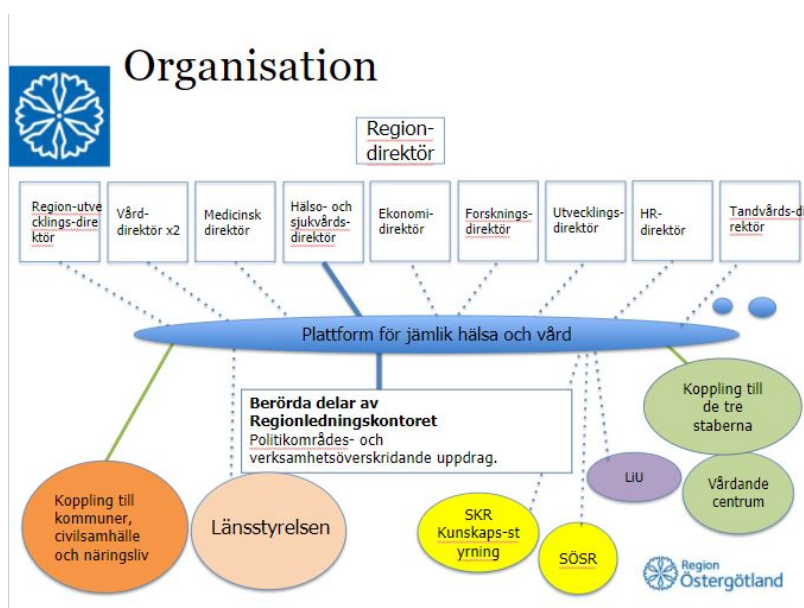
En uppföljning av strategin genomfördes 2018 av CKS med fokus på samverkan och genomförande. Resultatet av uppföljning visar bland annat på att samverkan värderas högt, målbilder måste kalibreras och vara flexibla samt att strategins form är både otydlig och möjliggörande.

I november 2020 beslutade hälso- och sjukvårdsnämnden att förlänga arbetet för perioden 2021-2025. En ny projektplan ska arbetas fram tillsammans med regional utvecklingsstrategin samt tillhörande folkhälsostrategi.

Vid intervjuer framkommer att kännedom om strategin är bristfällig och att det finns behov av att informera och stärka kännedomen och dess möjligheter till erfarenhetsutbyte, exempel och stöd. Enligt synpunkt som framkommer är att kompetens inte finns på rätt ställe i organisationen.

Ny plattform

I oktober 2020 redovisade enheten för folkhälso- och statistikenheten bland annat nedanstående till regionstyrelsen avseende ny plattform för att stärka jämlik hälsa och vård.

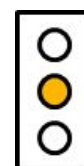

Plattformens kompetenser skall motsvara behov avseende folkhälsoanalys, hälso- och sjukvårdsanalys, förbättringskunskap, strategiskt regionalt planeringsarbete samt utvärdering.

Ett av plattformens uppdrag är att skapa en struktur för att löpande ge grundade beslutsunderlag till planeringsförutsättningarna kopplade till politikens årshjul för god och jämlik hälsa och vård i länet. Plattformen ska bland annat ge stödstrukturer för regionens ledning, styrning och uppföljning för en jämlik hälsa och vård samt bidra till att dubbelarbete undviks. Plattformen ska enligt redovisningen bland annat identifiera och utveckla system för kontinuerlig uppföljning och utvärdering, samverka med berörda aktörer för att fram en långsiktig strategi för jämlik hälsa samt främja samverkan inom Region Östergötland och med andra aktörer. Plattform jämlik hälsa och vård ska verka inom alla politikområden och vara en del i arbetet för en hållbar utveckling och Agenda 2030. Plattformen ska också samordna professionell kompetens inom folkhälsobevakning och sjukvårdsanalys samt strategiskt arbete för jämlik hälsa och vård, och utifrån ett helhetsperspektiv ge stöd till förebyggande och främjande insatser.

Bedömning

Vi bedömer att det till viss del finns en tillräcklig styrning och uppföljning utifrån målen inom det hälsofrämjande området. Bedömningen grundar sig på att det finns

övergripande mål och strategier vilka ger en styrning och inriktning för arbetet men de behöver brytas ner, konkretiseras och realiseras på verksamhetsnivå.

Förutsättningarna för att etablera samverkan mellan vårdcentralerna och andra samhällsaktörer anges vara bristfällig då kännedom saknas om strategin Sätt Östergötland i rörelse samt att rätt kompetens ej finns på rätt plats.

Uppföljningar bedöms ske men att pandemin har påverkat frekvensen negativt.

Har regionutvecklingsnämnden en tillräcklig styrning och uppföljning utifrån uppdraget inom folkhälsoområdet?

lakttagelser

Deklaration om folkhälsa i Östergötland är antagen av kommunerna och Region Östergötland för 2015-2019. Enligt deklARATIONEN ska arbetet utgå från ÖstgötaKommissionens rekommendationer och varje organisation och skall upprätta någon form av aktivitetsplan. Region Östergötland anges ha ett särskilt utredande uppdrag gällande uppföljning och implementering av ÖstgötaKommissionens rekommendationer. Det folkhälsopolitiska nätverket skall leda, samordna, följa upp huvudmännens arbete för att genomföra de insatsområden som är prioriterade. Olika samråd finns beskrivna och bland annat finns *Samråd för vård och omsorg* som har i uppdrag att samordna och följa upp huvudmännens arbete för att genomföra de prioriterade insatsområdena inom arenan omsorg, hälso och sjukvård. Regionens omorganisation under 2020 anges ha påverkat upparbetade forum för samråd och nya kontaktytor har istället skapats via det folkhälsopolitiska nätverket.

Region Östergötlands folkhälsoberedning genomförde under 2019 och 2020 en genomlysning av ÖstgötaKommissionens slutrapport. Beredningen inventerade områden som saknades i rapporten och samhällsförändringar mellan 2012 och 2019 som förväntas ha påverkat hälsan. Beredningen har också gjort en översyn av hur kommunerna har använt rapporten för att se vilket genomslag den har haft i folkhälsoarbetet. Genomlysningen avses vara underlag för beslut i folkhälsoarbetet i regionen och för kommunerna.

Regionen saknar för närvarande en övergripande folkhälsostrategi. Arbetet pågår och skall inrymmas i arbetet med regionens utvecklingsstrategi (RUS).

Regionutvecklingsnämnden och dess beredning för folkhälsa har enligt verksamhetsplanen för 2020 ansvar för att driva, utveckla och samordna regionens folkhälsoarbete. Uppdraget sker via nämndens beredning för folkhälsa som har minst nio ledamöter. Ordförande och vice ordförande är från regionutvecklingsnämnden medan övriga är utsedda från övriga nämnder och styrelse. Beredningen ska under 2020 ansvara för att följa upp och fortsatt utveckla samverkan med länets kommuner inom folkhälsoområdet och det folkhälsopolitiska nätverket är centralt. Under 2020 ska beredningen fortsätta arbetet med ÖstgötaKommissionens rekommendationer via samverkan och samråd. I regionutvecklingsnämndens verksamhetsplan finns

framgångsfaktor och nyckelindikator för det strategiska målet goda livsvillkor och jämlik hälsa.

Beredningen för folkhälsa har antagit en arbetsplan för 2020. Den innehåller uppdraget i enlighet med verksamhetsplan samt tidplan och aktiviteter. Exempel på innehåll är möten med idéburen sektor kollektivtrafik, workshop gällande plattform, folkhälsostrategi, barn, unga och vuxnas levnadsvanor med mera. De intervjuade redovisar att en del av arbetet har förskjutits då pandemin påverkat planerad verksamhet. En del har kunnat genomföras digitalt.

Minnesanteckningar har utarbetats vid beredningens sammanträden under året. Ämnen och frågor som tagits upp på dagordningen är bland annat

- Önskemål om större genomslag för folkhälsofrågor i nämnderna. Informationen bör vara skriftlig framöver i respektive nämnd
- Behov av hälsokommunikatörer i organisationen
- Samhällsutmaningar inför 2021
- Informationer från ledningsgrupper såsom LGVO
- Konsekvensanalys folkhälsa - Covid 19

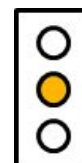
I det folkhälsopolitiska nätverkets minnesanteckningar under 2020 framgår bland annat återrapportering från varje kommun om aktuell läge samt att förlängning av arbete "Sätt östergötland i rörelse" sker.

De intervjuade företrädarna för regionutvecklingsnämnden redovisar att nämnden är en del av folkhälsonätverket. Området anges vara brett och berör hela regionen, verksamheter samt nämnder. Det folkhälsopolitiska nätverket har en ledamot från varje nämnd och organisatoriskt ligger det under regionutvecklingsnämnden. Vid samtliga nämndsammanträden finns en punkt på agendan där information ges om nätverket, folkhälsa och folkhälsoberedningens arbete. De intervjuade redovisar också att området är komplext och att nämnden inte lyckats åskådliggöra regionutvecklingsnämndens roll och ansvar i nätverket. Styrlogiken anges inte vara helt klar och analyser krävs för att tydliggöra vad nämnden kan besluta om och inte. Dagens aktuella organisation anges inte vara helt stringent kring organisering av tjänstepersoner.

Uppföljning av nämndens arbete med folkhälsoupdraget sker i ordinarie uppföljningsprocess för de olika nämnderna, specifika kartläggningar och utvärderingar. I beredningen för folkhälsa görs en uppföljning i slutet av året där kommande års aktivitetsplan utarbetas. I regionutvecklingsnämndens intern kontrollplan för 2020 ingår ej specifik kontroll avseende nämndens uppdrag gällande folkhälsa.

Bedömning

Vi bedömer att regionutvecklingsnämnden till viss del har en tillräcklig styrning och uppföljning utifrån uppdraget inom folkhälsoområdet. Bedömningen grundar sig på att nämnden har ett uttalat uppdrag att driva, leda och samordna regionens folkhälsoarbete men det finns brister i tydlighet och mandat.

Nämnden har på grund av pandemin genomfört en del aktiviteter i enlighet med antagen aktivitetsplan.

Uppföljning av folkhälsouppdraget sker kontinuerligt och aktivitetsplanen för beredningen för folkhälsa följs upp årligen.